

ook mis, zoo ge de volkssoevereiniteit be-
strijdt, wijl ze tegen de Overheid ingaat;
ge moogt ze alleen bestrijden, omdat ze
God opzij zet en zijn majesteit hoort. En
juist deswege is het even diep zondig, als
een caesar, buiten God om, zijn macht
over een volk vestigt, als dat het volk in
opstand tegen God komt, en de soverei-
niteit, die alleen Godes is, voor zich zelf
rooft.

Hierbij lette men er op, dat God de
Heere op den Sinai, ter bevestiging van
zijn Goddelijke sovereynheit, in den vorm
van het gebod, niet van de Overheid
spreekt, maar van vader en moeder. In elk
gebod, hier wezen we telkens op, wordt
altoups uit heel een reeks van zonden, alleen
die bepaalde zonde genoemd, die het be-
ginsel het sterkt aanrandt. Ge zult niet
doodslaan, niet echtreken, geen valsche
getuigenis geven, niet stelen, enz. Zoo zoude
ge ook hier dus allicht verwachten hebben,
dat er zou gestaan hebben: „Gij zult niet
tegen uw koning opstaan“, overmits naar
ons schatting, opsoort veel erger is dan
het niet eeren van vader en moeder. Toch
luidt het vijfde Gebod zoo niet, maar staat er:
„Eer uwen vader en uwe moeder.“ Wel en
teeken, dat het eeren van de sovereynheit
Godes, en dus ook de menschelijke saamleving
die op het eeren van die sovereynheit moet
gefundeerd zijn, veel dieper schade lijdt,
door onderminning van het ouderlijk ge-
zag, dan door een uitbreken van het volk
tegen zijn Overheid. Zoolang een volk in
het huislijk leven den eerbied voor vader
en moeder heilig keurt, kan er van verzet
tegen de Overheid zelfs geen sprake komen,
dan waar de Overheid het volk tot het
uiterste getergd heeft, en in zondige op-
wekking van hartstocht dat volk zichzelf doet
vergeten. Metterdaad rust dan ook het
ouderlijk gezag niet op het Burgerlijk Wet-
boek, maar omgekeerd is het Overheids-
gezag buiten machte zich te handhaven,
zoo de eerbied voor vader en moeder uit
de harten wijkt.

Nog twee andere aanwijzingen liggen
hierin, die we niet uit het oog mogen ver-
liezen. Klimt het Overheidsgezag op uit
het Ouderlijk gezag, dan volgt hier vanzelf
uit dat „vader des vaderlands“ de hoogste
ceretitel is, waar een vorst naar dingen kan.
Het karakter van het Overheidsgezag wordt
er door gequalificeerd als een gezag dat
vaderlijk van aard moet zijn, en dus
volstrekt niet aan den legerbevelhebber,
maar aan den vader in zijn gezin zijn sig-
natuur heeft te ontleenen. Vorst te zijn is
niet het voeren van een militair commando,
maar het bekleeden van de leidende en
besturende macht in het éne groote volks-
gezin.

En ten andere lette men er ook op, dat
de moeder er bij staat. De rechtsont-
wikkeling buiten de Schrift gevoelt hier
niets van. Vooral in het Romeinsche recht
heerscht uitsluitend de *patria potestas*,
d. w. z. de vaderlijke macht, en wordt van
de moeder als zodanig nauwelijks gerept.
Maar zoo is het op den Sinai niet. Daar heet
het met nadruk: „Eer uwen vader en uwe
moeder.“ Dit nu strekt niet alleen, om de kin-
deren van elk geslacht er aan te herinneren,
dat ze lat zijn, zoo ze vader omdat hij machtiger
is eeren, maar moeder omdat ze zwakker
is, minder achten. Met lat of niet lat toch
hebben we bij Gods geboden niets te
maken; en de zaak is derhalve, dat een kind
van Godswijze zijn moeder evengoed als
zijn vader te gehoorzamen heeft, en haar in
die gehoorzaamheid de haar toekomende
eere moet bieden. Niet vader vreken en moe-
der lief hebben, maar beiden vader en moeder
eeren om Gods wil. En hierin nu ligt
voor de Overheid tevens de vingervijzing,
dat in het gezag ook van den Staat beide
en het vaderlijk, en het moederlijk element
tot zijn recht moet komen; dat er dus een
middel moet gevonden, om de strengheid
van het vaderlijk gezag door moederlijke
beaardheid te temperen; en het is juist deze
schoone gedachte, die aan de getemperde
monarchie, aan den constitutionele rege-
ringsvorm ten grondslag ligt; mits opgevat
niet in revolutionairen, maar in Christelij-
ken zin.

KUYPER.

„Een Rechter der weduwen“.

Hij is een Vader der vrouwen,
en een Rechter der weduwen;
God, in de woestijne stier
heiligheid. Ps. 68: 6.

Er ligt in den weduwigen staat een ge-
dachte van diepen weemoed en schreiend
hoewee.

Althans zoo het voorafgaand saamleven in
het huwelijk, dat door den dood nu ont-
bonden werd, ook zonder ideaal te zijn, toch
een idealen tint droeg.

Dit wordt niet gezegd, alsof er niet een
breede stroom van huislijk geluk en weelde
voor de ziel van het huwelijk uiting; maar
omdat men meer dan iets anders juist de
huwelijksleed poëtisch heeft ingeskeeld,
en daardoor in menig jeugdig hart idealen
en illusien heeft opgewekt, die later de realiteit
van het leven drukken.

Want ja een heel enkel maal vindt men een
man en vrouw, beiden van even hooggestemde
geest, wier huwelijksleven het ideaal, en zelfs
het poëtisch ideaal, nabij schijnt te komen;
maar dit blijft altoos een *exceptie*, en verreweg
het grooter deel der geslachten huwelijken
reikt zóóver niet.

Feitelijk ligt dus de tegenstelling tusschen
de gelukkige en ongelukkige huwelijken iets
lager; en mag men het huis reeds gelukkig
prizen, waar het huwelijk groeit en bloeit in
persoonlijke verkeerdelijkheid, in hartelijke
sympathie, in éénheid van geloof en zin en geestes-
richting, en waar over en weer de toelief be-
staat om elkander gelukkig te maken.

Reeds dan draagt het huwelijk saamleven
een idealen tint.

En wordt nu naar zulk een gezin de dood
uitgezonden, om den man weg te nemen, zoo-
dat de vrouw alleen, met of zonder kinderen,
achterblijft, dan is die weduwe het toonbeeld
van verslagenheid en berooftheid, en over-
valt haar een gevoel van verlatenheid en
schrijnende leegte, die wel niet altoos ver-
plettert, soms zelfs de ziel naar God opheft,
maar die toch altoos om steun vraagt, en om
vertrouwing roept.

Door het schreiend verlies is op zoo snij-
dende wijze het evenwicht in haar ziel verbro-
ken; en zoo roept al wat in haar is, om
iets waardoor dat evenwicht kan worden her-
steld.

Daarom nu komt God in zijn Woord tot
zulk een weduwe, en spreekt tot haar, dat Hij
der *weduwen Rechter* wil zijn.

Er staat niet, wat heel wat valsche lezers
er van gemaakt hebben, dat God de Heere
der weduwen *Man* zou zijn.

Voor de *gedachte* zelfs is in de Schrift geen
plaats. De Heere is de Bruidgom van zijn
kerk, voor Israël een Man, maar voor de ver-
laten en beroofde, de bedroefde en eenzame
weduwe is Hij een *Rechter*, gelijk Hij voor haar
wezen, die achterblijven, en *Vader* wil zijn.

Die heerlijke belofte treedt dus niet toe,
om nu naar God de liefde van het vrouwelijk
hart uit te lokken, die eerst uiting naar den
man. Zelfs kan er van zulk een overbrengen
der liefde van den man op God geen sprake
zijn. Ook voor, ook in het huwelijk stond immers
hoog en ver, ook boven de liefde waarmede
deze weduwe aan haar man kleefde, de liefde
voor God en haar Heiland; en waar het an-
ders was, was het niet goed.

Ook voor die weduwe gold zoo lang haar
man nog leefde, en niet nu pas nu hij weg-
stierf, het hoog gebod dat ze God lief zou
hebben boven alles, en haar man als zich
zelve. En immers ook van haar gold het woord
van den Christus: „Wie man of vrouw lief heeft
boven mij, is mijns niet waardig.“ Is er dus een
jonge vrouw, die in haar eerste overstelpende
liefde God om haar man had vergeten, en de
eerste, de rijkste, de hoogste liefde van haar
hart op haar man in plaats van op haar God
had gericht, dan viel ze hiermee in zonde, dan
heeft ze hiervoor verzoeking in het bloed des
Lams te zoeken, en mag nooit gezegd, dat haar
liefde voor haar man ideaal was, maar moet
veelster met boete en zielsverrijzeling beleden,
dat haar hart ze heeft misleid.

Bij een weduwe maakt het daarom zulk een
diepgaand verschil, niet enkel of ze met de
immigelleerde van haar hart haar man, maar vooral
ook, of ze met de hoogste liefde van haar
hart altoos haar God, zelfs boven haar man,
heeft liefgehad.

Is dit zoo niet, dan natuurlijk is haar nood
ontzettend; want dan is ze met haar man,
althans voor haar eigen zielsheil, alles kwijt;
en dan is het eerste waarnemende bij het graf
van haar man beginnen moet, zich tot haar
God te bekeeren, en Hem de zoo lang ont-
stolen liefde van haar hart te offeren op zijn
altaar.

Bij zulke weduwen stuit ge dan ook meest
de eerste dagen op zekere wanhoop, op een
hartstochtelijke droefheid, waar bitterheid tegen
haar lot en een morende klacht tegen haar
God in spreekt.

Het stormt dan zoo bitter in zulk een versla-
gen hart. Een God, die in zijn majesteit op haar
aandring om haar te vertroosten, en die toch niet
tot haar *kan* naderen, dan niet een zielsver-
wondend verwijt. En die twee wrosten dan
in haar besopen hart tegen elkaar in. Nu eens
wil ze voor haar God in de eeuwigdurende
dan weer neigt het hart om tot een morren
tegen God over te slaan. En juist de zonde
van vroeger maakt, dat de harmonie, dat de
vrede, dat de eeuwige Sabbat in haar wilde
smart niet kan indalen.

Maar heel anders is het, als een weduwe
ook eer ze weduwe werd, haar God hoog, haar
God boven alles gesteld, en Hem, haar Vader
in de hemelen, de eerste, en beste, en heiligste
liefde van haar vrouwelijk hart heeft gewijd.

Dan was het altoos in haar schatting: God
de eerste, en *duerna* mijn man, als mij door
God geschenken. Dan bleef het elken avond
en elken morgen Gode dank weten, wat ze
aan rijk bezit voor haar hart in haar man ont-
vangen had. En ook, dan was het, jaar in jaar uit,
altoups weer salm met dien man neerkielen,
om hun God in wien beider ziel haar heiligste
verenigingspunt vond, het met lof en liefde
gemengde offer op te dragen.

En natuurlijk, overkomt haar dan de bangste
nood haars levens, dat God die haar dien
man gaf, dien man weer van haar zijde weg-
neemt, dan is dat gemis wel om niet uit te
spreken, en die overgang wel ontzettend, en
die leegte om haar hart wel bitter schreiend;
maar toch dan kan haar hart geen oogenblik
verlaten en bevriezen, want dan behield het
nog altoos den gloed van haar eerste en zijn
heiligste liefde d. l. van de liefde voor haar
God en haar Heere.

Een kind dat in een bang oogenblik zijns
levens zijn vader nog bij zich heeft, staat er
toch heel anders aan toe, dan een kind dat
dienzelfde nood geheel verlaten doorworstelen
moet.

En juist zoo nu is ook hier de tegenstelling.
Een weduwe, die al de jaren van haar hu-
welijksgevolg aan God de eerste plaats in haar
hart bleef geven, is, als de slag valt, wel een
kind dat in bangen nood wordt geworpen, maar
een kind dat in dien nood zijn Vader nog bij zich
heeft, op zijn God zich werpen kan, en in den
gloed der hoogste liefde vanzelf vertroosting
vindt bij de smart, die door de afwijking van
haar tweede liefde over het verslagen hart kwam.

Ge merkt dat dan ook wel, als ge zulk een
weduwe in de eerste dagen en weken van haar
rouwwe gadenlaet.

Terwijl toch die andere, die aan haar man
had gegeven, wat Gode alleen toekwam, ver-
wonderd en hartstochtelijk roept en klaagt,
merkt ge het aan zulk een weduwe, die God
vreemde en haar God liefhad, zoo onmiddellijk
Neen, die vrouw is niet verlaten, ze is niet al-
leen; en de liefde, die uit haar hart opwelt,
besit nog altoos het hoogste Voorwerp naar
wien het uiting.

Vandaar die kalmte in de droefheid, die
vrede onder de verschrikking van haar hart, die
volheid van de ziel bij al wat haar ontnomen
werd. Die inbinding en zelfbeheersching voor
wat hij die andere hartstocht en onstuimige
droefheid wierd. Ginds iets van de wildheid,
waarmede de leeuw om haar gestorven welven
brult, hier de stille overgegevenheid van een
Christinne, die zoo diep genoot van wat de
Heere haar gaf en liet, maar nu ook verstaat,
dat niets, dus ook niet die teeder geliefde
man, haar eigendom was; dat alles van haar

God is; en dat ze haar God immers niet ten volle
zou hebben, zoo ze dien man boven Hem
stelde of dien man, tegen 's Heeren raadslag
in, voor zich zelve zou willen behouden.

Maar wel ligt het in de belofte, dat God haar
een *Rechter* wil zijn, en juist daaraan heeft een
weduwe van zoo teederen zin behoefte.

Want wel gaf ze aan haar God steeds haar
eerste liefde, maar toch steunde en leunde ze
in alle aardse dingen op haar man. Ze was
hem onderworpen. Hij deed alles. Van hem
ging de leiding uit. Zij volgde. Ze kon niet
anders. Ze moest wel zoo doen, want anders
zou zij geen vrouw zijn geweest, en in haar
man geen wezenlijken man hebben bezeten.

Zoo had God het verordend. Zoo was bij
haar de geloofspraktijk ook in haar huwelijk.
Maar nu kan het dan ook niet anders, of door
het sterven van den man, dien zij zoo innig
liefhad, en op wien ze zoo onvoorwaardelijk
steunde, is juist die *steun* haar ontvallen.

Ze is nu als het klimop, dat om den stam
van den eikeboom groeide. Maar zie, nu is
die eikeboom bij den tronk afgehouwen, en
het klimop ligt op de aarde neder.

En nu wil haar God zich in een nieuwen
rijckdom aan haar openbaren. Haar innerlijk
opheffen en zelf de stam zijn, waaraan dit
klimop zich weer kan oprichten.

En dat staat nu uitgedrukt in het forsche
woord, dat God haar Rechter wil wezen. Want
natuurlijk, het bangste is het voor een weduwe,
als de buitenwereld, nu ze van haar man be-
roofd is, misbruik van haar zwakte wil maken,
en haar in haar staat en stand en goed te
na komt.

Dan zou ze hulpeloos staan.
Maar neen, dan staat ze toch niet hulpeloos,
want haar God geeft haar dan uit den hemel
de belofte: *Ik zal uw Rechter zijn*.

KUYPER.

Amsterdam, 28 Oct. 1892.

EEN PIJL ZONDER SPITS.

De Confessioneele Vereeniging schoot voor
eenigen tijd een pijl af op de Gereformeerde
kerken.

Bij haar opkomst, in de dagen van haar
bloei, was dit anders. Destijds richtte zij
de pijlen van haar boog op de *Modernen*,
en ten deele op de *Echtischen*.

Thans echter is de positie veranderd.
Mikpunt van deze Vereeniging zijn thans
de Gereformeerde kerken geworden.

De pijl die thans tegen deze kerken van
haar boog ging, draagt ten titel: *De leer
en praktijk der Afgescheidenen en Doel-
vervolgers uit de geschriften van Brakel,
Borstius, Calvijn, Koelman, Voetius e. a.*
Killeva wat dunst u al aanstonds van
dezen titel?

Dat we in strijd zijn met de Schrift,
wordt ons aangeoond niet uit de Schrift,
maar uit Brakel e. a. En dan, wat is dat
voor volgorde? Eerst Brakel en Borstius;
dan Calvijn; na Calvijn Koelman; en na
Koelman weer Voetius.

Zoo iets gaat in een titel toch niet.
In elk geval zijn deze vederkeers bij de pijl-
sluit af zeer zonderling ingezet.

Toch ware dit nog het minste, indien de
punt, de spits van den pijl, in orde was.
Maar ook dit is zoo weinig waar, dat er
wel beelden aan heel dezen pijl geen spits of
punt aan zit.

Immers wat biedt u dit boekje?
Geef het één enkel citaat uit Calvijn,
uit Voetius, uit Borstius of uit Brakel, dat
ook maar eenigermate klopt en past op
onsse huidige toestanden? Wordt in een
enkel citaat het geval besproken van een
collegiaal genootschap als de Ned. Herv.
vormde kerk? Is er ook maar in één
enkel citaat sprake van een kerk, waarin
de allereerste fundamente van ons Chris-
telijk geloof en letterlijk alle twaalf Ge-
loofsaartikelen weggereken, weggegrist,
vervangen zijn?

Men weet, en ook Ds. Felix weet beter.
Wat Calvijn bespreekt geldt uitsluitend
het karakter dat de anti-christelijke actie in
het toenmalige Rome aannam. Wat Voetius
te berde brengt ziet of op hetzelde
of op de Remonstrante afwijking, die
thans voor zoo niets wordt geteld, dat
alle Remonstrante dominees voor goed
orthodox doorgaan. En wat Borstius en
Brakel te berde brengen doelt op niets
anders dan op de mystiek van Labadis-
tische reactie, waarin toentertijd verzet
gevoerd werd tegenover een kerkbestuur,
dat nog geheel naar de Dordsche kerken-
ordening liep.

Er was alzo en bij Calvijn en bij Voetius
en bij Brakel sprake van een *gansch
ander geval*. Wij daarentegen verkeerden
thans in toestanden, die zij zelfs van verre
niet vermoed hebben. Thans gaat het ge-
ding over een pseudokerkelijk standpunt
zoo ongerijmd en onzinnig, dat noch Cal-
vijn, noch Voetius, noch Borstius, noch
Brakel zich ooit de mogelijkheid gedacht
hebben, dat iemand ooit nog bij het Krul-
van zijn Heiland zou neerkielen, en zulke
absurde theorieën uitventen.

En terwijl nu de gevallen die deze
oude, eerbiedwaardige theologen bespreken
letterlijk nauwelijks één punt van overeen-
komst hebben met den aerechtschen en in
zichzelf veroordeelden toestand, waarin zich
thans de Gereformeerden in de Ned. Herv.
kerk bevinden, zijn toch de leden van het
Hoofdbestuur der Confessioneele Vereeni-
ging niet genoeg, om heel pagina's uit deze
oude schrijvers af te laten drukken, en ons
telkens te zeggen: „Zóó oordeelden Voetius,
Brakel en Calvijn.“

En natuurlijk, dat is ook zoo.
Zóó, en niet anders oordeelden deze man-
nen, over het geval waarover men hen
ondervroeg, over het geval waarvoor ze
stonden, of over het geval dat ze zich voor-
stelden.

Dat zou dus tepas komen, en deze pijl
zou een spits hebben, als we ook nu *voor-
getijk geval* stonden.

Maar wat kracht ter wereld schuilt er

nu in al dezen breeden omhaal van cita-
ten, nu we *voor een heel ander ziektege-
val* staan, waarover noch Calvijn, noch
Voetius, noch Brakel ook maar één enkel
woord gesproken hebben?

Er komt een cholera-epidemie in het
land, d. w. z. een epidemie, gelijk noch
Galenus, noch Boerhave in hun tijd ooit
gekend hebben.

Maar nu hebben deze mannen in hun
tijd wel andere epidemieën gekend, van
pestilentie, zwarte dood of wat dies meer zij.

En zie, nu laat het Hoofdbestuur van
een Geneeskundige vereeniging een blauw-
boekje drukken met breede citaten uit wat
en Galenus en Boerhave schreven over *heel
andere epidemieën*, gelijk die in hun tijd
bestonden.

Natuurlijk is zoo iets ondenkbaar bij
Medici. Alleen Theologen kunnen zulk een
naieventje begaan.

Maar stel nu even dat Medici zoo deden,
dan zou toch immers onmiddellijk een ieder
voelen: Lieve vrienden, dat is onnoozel
werk dat ge doet. Wat geven ons die
citaten over *vroegere* epidemieën, de epi-
demie die nu dreigt is een *heel andere*.

En precies zoo denkt het publiek ook
nu over dit curieus geschrift van de Con-
fessioneele Vereeniging.

Allerlei interessante citaten over de toen-
malige hiërarchische en haeretische epi-
demieën, waardoor de kerke van Christus in
dien tijd werd bezocht.

Maar nu is over die kerke een *heel andere
epidemie* uitgebroken.

Een epidemie, die een geheel ander ka-
rakter draagt en dus geheel ander mediceijn
eischt.

En zie, nu komen deze heeren aandragen
met oude citaten over kerkelijke epidemieën
die er thans niet zijn.

Voelt ge nu dat deze pijl een pijl zonder
spits is?

TRIPLIEK.

Van Prof. Dr. Savornin Lohman ontvin-
gen we dit ingezonden stuk:

AAN PROF. DR. A. KUYPER.

Hooggeachte Ambtgenoot en Vriend!

Dat mijn woord op onze studenten tien-
maal dieper indruk zou maken dan het uwe,
zal wellicht meer ironisch dan in ernst door
u zijn ondersteld. Zij, evenals uwe lezers voor
zoover zij geen of nog geen rechtsgeleerden
zijn, zullen uwe weerlegging afdoende vinden.
Waarom?

Omdat gij hun eenige algemeene beschou-
wingen ten beste gegeven hebt, waarmede zij,
evenals voor het meerendeel ook ik zelf, ge-
heel instemmen.

Zij weten echter niet, dat die beschouwingen
met het punt in kwestie niets te maken heb-
ben. Ons verschil loopt niet over de beginselen,
— te dien aanzien volg ik u gaarne, —
maar over de *feiten*, en daarin heb ik, in dit
geval, beter inzicht dan gij.

Dit laatste klinkt verwaand. Herinner u
evenwel, dat de groote schilder Apelles ge-
willig luisterde naar de aanmerking van een
schoenmaker, die hem op een fout in het
schoenstel van een zijner figuren wees. Want,
dacht Apelles, hoevel ik beter schoenen
schilder dan hij, heeft hij van schoenen toch
meer verstand dan ik.

Mij niet met Apelles, maar met onzen schoen-
maker op één lijn stellende, beweer ik als
vakkundige: het is ten eenenmale onmogelijk,
de *redenen* waarvan ik in mijn rede en mijn
brief heb gesproken goed te doceren, en
daarbij rekening te houden met de diepere
beginselen des rechts.

Op die colleges komt niet het recht, maar
alleen de *wil van den wetgever* ter sprake; een
zuiver menschelijke ordening, enkel uit positief-
rechtelijke gegevens kenbaar. Voor zoover ons
recht gecodificeerd is, — en dit is met bijna
geheel ons recht het geval, — is op die colleges
de eenige taak van den rechtsgeleerde de
beginselen van die codificatie te vinden en
uiteen te zetten. Noch Gods Woord, noch
eenige filosofische beschouwing kan daarbij
van invloed zijn. Brengt men die daarbij te
pas, dan gaat men buiten zijn eigenlijk onder-
werp.

Gij moet den jurist vergunnen te meenen,
dat hij beter dan de theoloog weet, *wat* hij
doceren moet om studenten voor te bereiden
voor hun vak. En wat gij uit Stahl aanhaalt
tengevoer de historische school weersprekt in
geenen deele de eenvoudige stelling van Puchta,
door mij geciteerd.

Er wordt niet, zooals gij meent, stelselmatig
gezeggen: de aard van het onderwerp laat
eene andere dan de overal gevolgde methode
eenvoudig niet toe.

De *beginselen van het recht* worden bij ons
niet behandeld op colleges, uitsluitend bestemd
voor *bestudering van onze codificatie*.

Waarom ik, hoewel ik van duuplek had af-
gezien, toch op deze zaak nog terugkom, vraag
gij wellicht.

Ziehier de reden.
In uw onlangs uitgesproken schitterende
redevoering (bl. 58) hebt gij, openlijk en zonder
eenige terughouding, wijlen professor Dr. Vries
dank betuigd voor hetgeen gij, voor geheel
uw vorming, aan dien trouwen vriend hadt te
danken.

Welnu! Ook onder de juridische professoren,
die uitsluitend het Romeinsche recht of onze
wetgeving behandelen, zijn er van wie, om hun
vernuft, hun helderheid, hun methode de stu-
dent iets leeren kan, dat in geen boek is te
vinden. Vraag het aan onze juristen, die de
colleges in het Romeinsche recht b. v. van Prof.
Goudsmit, om van geen levenden te
spreken, bijwoonden.

Als onze studenten van zulke uitstekende
mannen kunnen profiteren, zonder enig ge-
vaar te loopen van doordrongen te worden van
verkeerde beschouwingen over het recht, dan
doen zij daar m. i. wel aan, want daardoor
zullen zij zich te beter bekwaamen voor de
gansch niet gemakkelijke taak die hen wacht.

Gij evenwel stelt het voor, alsof het bezoeken
van zulke colleges enkel voortkomt uit zeker
gevoel van zwakte, dat op gemis aan hero-
isme en genoegzame geestdrift uitloopt.

Alzo is ook alle studenten, die zich meer met
mijn advies dan met het uwe mochten ver-
eenigen, reeds bij voorbaat getekend.

Dit schijnt mij onbillijk. Wel weet ik dat
mijn protest bij uwe lezers geen ingang zal
vinden. Maar wellicht zal toch een enkele
eenig gewicht willen hechten aan het gevoelen

van een *rechtsgeleerde*, die, door zijne staats-
betrekking te verruilen voor een professoraat
aan de Vrije Universiteit, getoond heeft het
verband tusschen het recht en de Christelijke
of antichristelijke beginselen op zijn wezenlijke
waarde te kunnen schatten.

Met de bekende gevoelens van vriendschap,
Uw ambtgenoot
A. F. DE SAVORNIN LOHMAN,
24 October '92.

Het doet ons genoegen, dat Prof. Lohman
op zijn besluit om niet te dupliceren ter-
rugkwam. De quaestie is er te gewichtig
voor.

VRIJMETSELARIJ.

De vraag of het lidmaatschap van een
Vrijmetselaarslog al dan niet vereenigbaar
is met de Gereformeerde belijdenis, duikt
ook in ons land gedurig weer op.

In Amerika is hierover voor korte jaren
harde strijd gevoerd, en daar te lande heeft
deze strijd zelfs tot allerlei scheuring geleid.
Toch behoort over dit punt, naar het ons
voorkomt, geen verschil van inzicht te
bestaan.

De vrijmetselarij is ongetwijfeld een ge-
heime vereeniging, die in beginsel tegen
de Christelijke religie en het Koningschap
van Christus gekant is.

Wel heeft ze haar ideaal, en ligt in dit
ideaal veel schoons; maar dat schoon is
uitsluitend aan den natuurlijke godsdienst
ontleend, en heeft juist daardoor haar macht
in principieele tegenstelling met het Kruis
van Christus gebracht.

Wel niet overal in dezelfde mate; want
in Engeland en in Amerika dragen de
loges gemeenlijk een veel minder vijandig
karakter; maar dit neemt toch niet weg,
dat ook de Anglicaansche loges op het-
zelfde onware beginsel rusten, waarop een
dienstknecht van Christus geen ja en amen
zeggen kan.

Vraagt men dan ook, of iemand tege-
liktijd een waarachtig belijder van den
Christus en een bewust aanhanger van het
beginsel der vrijmetselarij kan zijn, dan
moet zonder aarzelen geantwoord, dat dit
onmogelijk is.

Waaruit dan tevens voortvloeit, dat wie
zijn broeder liefheeft aan elk belijder van
Christus ten sterkste ontraden moet, om
vrijmetselaar te worden, en zels zoo hij
het is, hem moet dringen, om dien ver-
keerden band te verbreken.

Maar om nu aanstonds te zeggen, dat
een iegelijk die zich bij de vrijmetselarij
aansluit, of er niet mee breekt, den Chris-
tus verloochent en door de kerke gebannen
moet worden, gaat veel te ver.

Dit zou wel zoo zijn, indien de loges
overal haar beginsel op den voorgrond
schoven, duidelijk uitspraken, en van elk
vrijmetselaar adhesie aan dit beginsel
vroegen.

Maar dit is volstrekt niet het geval.

Tal van vrijmetselaars weten zoogoed
als niets van het eigenlijke beginsel, waardoor
deze vereeniging gedreven wordt. Nooit
is hun een belijdenis van een bewust ver-
keerd beginsel afgevoerd. En als gevolg
hiervan hebben ze nooit den strijd tusschen
de loge en de kerke voor hun conscientie
gestreden.

Deze allen nu weten niet wat ze deden,
en mogen daarom niet op staanden voet
veroordeeld worden. Veelster zal men voor
hen bidden, gelijk Jezus het voor zijn ver-
volgers deed.

En zoo dan aan dit gebed zich onder-
richting en vermaan paart, zoo men almeer
duidelijke denkbeelden over het streven
der vrijmetselarij verspreidt, de lieden in-
licht en se op de hoogte helpt, och, dan
behoeft ge niemand af te snijden, want
dan keert elk kind van God zich vanzelf
van de vrijmetselarij af.

CONCERTEN.

Over de vraag, of het goed en geraden
is, dat ook wij Calvinisten ons op concerten
laten vinden, en er onze kinderen heen-
leiden, bestaat onder onze geestverwanten
wel eenig verschil.

Er zijn er, die elk concert onvoorwaar-
delijk veroordeelen en dus de bijwoning er
van zeer stellig afkeuren; maar er zijn
er ook, die er heengaan, en hun kinderen
aan het bezoek van concerten gewennen.

Dit maakt het noodzakelijk, ook dit ver-
schil van inzicht onder de oogen te zien,
en allengs de gegevens te verzamelen, die,
op grond van Gods Woord, tot een allen
bevredigend antwoord op de gestelde vraag
leiden kunnen.

Voorzoover het nu ook ons vergund is,
voor de oplossing van dit geschil een bij-
drage te leveren, plaatsen we op den voor-
grond, dat onder concert door ons verstaan
wordt eene uitvoering van instrumentale of
vocale toonkunst, waarbij voor geld een
ieder toegang heeft.

We nemen dus aan, dat er bij een con-
cert geen sprake

ijne staats-
rofessoraat
heeft het
Christelijke
wezenlijke
f. Lohman
upliceeren
gewicht

van een
reenigbaar
is, duikt
orte jaren
ande heeft
ing geleid.
aar het ons
inzicht te

d een ge-
nzel tegen
ningschap
ligt in dit
eechoon in
godsdienst
aar macht
het Kruis

ate; want
ragen de
r vijandig
niet weg,
is op het-
naar een
a en amen

and tege-
van den
er van het
zijn, dan
d, dat dit

it, dat wie
lijder van
moet, om
is zoo hij
dien ver-

eggen, dat
ijmetselarij
den Chris-
gebannen

de loges
voorgaand
van elk
t beginsel

geval.
a zoogoed
waardoor
dt. Nooit
wust ver-
als gevolg
jd tusschen
conscientie

ze deden,
nden voet
men voor
e zijn ver-

ich onder-
n almeest
et streven
leden in-
och, dan
den, want
ich vanzelf

en geraden
pconcerten
een heen-
terwanten

vooraan-
ijwoning
er ar en
zijn a
kinderen
gewonnen.

ok dit ver-
en te zien,
melen, die,
t een allen
telde vraag

vergund is,
il een bij-
den voor-
n verstaan-
mentale of
geld een

ij een con-
cificchan-
ok van wat
tot zekere
in het pu-

lan een ver-
nstaarsaars,
en, en dat
komt aan-
bij zit.

t ons buiten
lenkbaar is,
rengen, en
der die zin
heeft, zou

strumentale
en heerlijke

is niet een
in zijn, aan

wie deze gave in buitengewone mate verleend is, is niets natuurlijker dan dat ze die kunst uitoefenen; en spreekt het evenzeer vanzelf, dat wie de gave ontving om deze kunst te waardeer en te genieten, er prijs op stelt de uitvoering van hun kunst aan te hooren.

Zoo beschouwd is er dan ook o. i. in het bezien van het concert als zoodanig niets dat bedenking kan opleveren, en kan dus niet gezegd, dat het bezoek van een concert voor ons of onze kinderen, als zoodanig, verkeerd is.

We wenschen dit duidelijk op den voorgrond te stellen, juist omdat wij het concertbezoek dat thans al meer in de mode komt, zoo ernstig ontvanden moeten.

Zal nu ons ontraden oordeel ten deze ingang vinden, dan behoort bij onze lezers vooral duidelijk uit te komen, dat we niet tegen de kunst in het algemeen, veel min tegen de heerlijke gave der toonkunst zijn, en dat ons bezwaar er evenmin in gelegen is, alsof een uitvoering van deze kunst in ons oog ongeoorloofd, of het bijvoenen van zulk een uitvoering voor ons of onze kinderen schadelijk zou zijn.

Integendeel, ware het mogelijk, om een gelegenheid te openen, waar, zonder bijkomende invloeden, en zonder andere storende hindernissen, zulke uitingen der toonkunst, als in harmonie zijn met het doel waarvoor een Christen leeft, zonder te bedenkelijke vermenging van het gezelschap, konden genoten worden, we zouden er ons van harte in verheugen, en een iegelijde die er het zintuig voor had, en wiens middelen het toelieten, aanraden er heen te gaan.

Zoo ziet men dus, dat onze bezwaren niet in de toonkunst op zichzelf, noch in de uitvoering er van, noch in de bijwoning van zulk een uitvoering liggen; maar uitsluitend de wijze gelden, waarop die uitvoeringen thans gegeven worden, en in de gevolgen die deze wijze van uitvoering na zich sleept.

Hoore men ons aan, als we in ons volgende nummer deze bedenkingen iets breeder ontwikkelen; en sta men daarbij in de overtuiging, dat wat ons spreken doet noch preutscheitsch noch kleingecastheid is, maar de drang der liefde, die ons een gevaar duchten doet, dat we zoo gaarne zagen afgewend.

RECENSIE.

De levensschets van Mef. G. F. Meinders, geboren Petersen, bij den heer Wormer uitgekomen, teekent het leven van een vrome vrouw, echtgenote van Ds. E. L. Meinders in Amerika, deels door haar zelf, deels na haar dood, door haren man, beschreven.

Zulke bijdragen tot de kennis van wat er in de ziel van Gods kinderen omgaat, is kostelijk, vooral zoo, gelijk hier, een deskundige u hiervan veralg geeft.

Niet natuurlijk alsof wij op die bevestigingen ons huis rouden bouwen, fundamente is en blijft Gods Woord, maar het sterkt en bevestigd toch, als we zien, hoe een genadig God zijn schaapken leidt aan zeer stille wateren, en nog altoos voor de zijnen is de Goede Herder uit Psalm 23.

Schenk Brill, te Doesburg, biedt in fijke, royale uitgave *Paarlen uit de nalaten-schap van O. H. Spurgeon*, in 12 afleveringen, elk van f 0.35, waarvoor men twee vel druks ontvangt.

Dese paarlen zijn uitgezochte stukjes over allerlei onderwerpen uit werken van Spurgeon, die hier te lande niet in vertaling zijn uitgegeven.

De inhoud is dus nieuw. Hij is interessant. Hij leest aangenaam. En wat bovendien, de inhoud loopt meest in de goede richting.

Een *Bijbelsch Handboek of Concordantie* zond J. M. Bredee te Rotterdam in het licht. Ons oordeel over dit werk is niet zoo gunstig. Immers de Concordantie levert volstrekt niet al wat Trommius leverde, en zelfs niet het mindere dat De Liefde bood, maar slechts een staalkaart van Bijbelplaatsen, en wat heeft men bij eenigzins ernstig Bijbel-onderzoek hieraan?

De Liefde geeft van de letter A 82½ kolom teksten, elk van ongeveer 80, saam dus bijna 6600. Deze concordantie geeft voor de letter A slechts 16½ kolom, elk van p.m. 70 teksten, dus ongeveer 1200. Alzoos nog geen vijfde.

Dit werk kan dus alleen dienst doen voor hen, die buiten machte zijn, om zich een betere concordans aan te schaffen; want het werk is goedkoop, Slechts f 2.60 ingebonden.

Als toegift biedt het een en ander over de Bijbelboeken, over de Israëlietische oudheidkunde, en een paar Bijbelkaarten. Ook dit is echter in Engelsch Methodistischen zin oppervlakkig bewerkt en staat op een geheel verouderd standpunt.

Beter succes durven we aan BUNYAN'S *Heilige Oorlog* van de Flakkeische boekdrukkerij te Middelhamis beloven.

Dese biedt oude beproefde lectuur in goede vertaling, netten druk, stevigen band, en niet te duur.

De *Scheurkalender* van A. Fernhout te Amsterdam, de bekende *Uniekalender*, geeft op het schild een Hageprek en daaronder de busten van prins Willem en Maria van St.-Aldegonde, en voorts elken dag een tekst, met kleine paracense, en op den rug van het dagblad een historische herinnering en een verhaal.

De Hageprek is niet onaardig en de conterfeitsels zijn niet kwaad, maar ze zijn te hard van tint en te glimmend.

Voor Koolwijk's Scholen.

Ontvangen door Dr. A. KUYPER: Van X. te Rotterdam, postwissel f 5.
Ontvangen door Ds. J. H. HOUTZAGERS: van den heer J. van Room, Vlaardingen f 1.

Uit de Pers.

Van een Duitsch werk KUMMEL'S, *Christliche Bekenntnisse über modern-christliche Wissen* zond Dr. J. H. Gunning [Henz. een vertaling in het licht bij G. Los te Leiden.

Zij het ons vergund hieruit over te nemen wat de schrijver over het *Methodisme* zegt. Het luidt aldus:

Spoedig zal het *Methodisme* in de Evangelische Christenheid evenzoo, zij het ook zonder dat velen het weten, de heerschende macht geworden zijn, als het *Jeruitisme* in de Roomsche Kerk. Van heider harte wenschen wij, wat er goeds en gurends in is, eerlijk te erkennen. Aan vele aanhangers van het *Methodisme* reiken wij gaarne de broederhand, al moeten wij het *Methodisme* zelf ook in menig opzicht betwijfelen. Ook *Methodische* broeders zijn toch *broeders*, en staan veel dichter bij ons hart dan de zinnen, die *Methodisme* tot ons behooren, maar in de hoofdzak, in het geloof, ons vreemd geworden zijn.

De wegen van het *Methodisme* komt ons voor *hierin* gelegen te zijn, dat zijne mededeling onze kerken en onze leeraars op een nauwelijks ooit geziene manier, gedwongen heeft, de staat der kerken zooveel meer bevangen had, al te schadelijk, al te handen, wees uit de mouwen te steken. Allen eerbied voor *elken* ijver voor het goede, en het heil onder medemenschen; en dat zulk een ijver tegenwoordig genen wordt, danken wij voor een groot deel aan het *Methodisme*. Maar... nu heeft zijn concurrentie hier belast in menig opzicht, en het is niet te ontkennen, dat ook van *ons* kant naar *Methodistisch* patroon en op *Methodistische* wijze gewerkt wordt. En dat houdt ik op menig terrein van werkzaamheid voor een der bedenkelijkste teekenen van het moderne Christendom.

Alles wordt vermeerdert! Welk een massa werkzaamheden, verrichtingen, godsdienstigheden, vergaderingen van allerlei soort, voor jong en oud! De kerken hinnen bevangen had, al te schadelijk, al te handen, wees uit de mouwen te steken. Allen eerbied voor *elken* ijver voor het goede, en het heil onder medemenschen; en dat zulk een ijver tegenwoordig genen wordt, danken wij voor een groot deel aan het *Methodisme*. Maar... nu heeft zijn concurrentie hier belast in menig opzicht, en het is niet te ontkennen, dat ook van *ons* kant naar *Methodistisch* patroon en op *Methodistische* wijze gewerkt wordt. En dat houdt ik op menig terrein van werkzaamheid voor een der bedenkelijkste teekenen van het moderne Christendom.

Maar niet alleen wordt het aantal deze stichtelijke samenkomsten *Methodistisch* vermenigvuldigd, ook het *Methodisme* van *voorteen* vermeerdert. Hoe *Methodistisch* waren ons voorouders in hunne godsdienstigheden! Bijbellesen en prediking of catechisatieonderwijzing, met gebed en gezang — ziedaar alles! Men meende dat een eerlijke, eenvoudige, zuivere prediking des Evangelies voldoende was. Wie geloofde nu nog? Men moest iets buitengewoons tot stand brengen, en daartoe behooren ook *vanzelf* buitengewone middelen, liefst zoo *afwisselend* en *pijntig* mogelijk! Kinderkerken, zondagscholen, met allerlei *feesten*, en *zang* diensten, opwekkingen met *schandelijkheden* en *halloelujah* geroept, christelijke kramjes en *gevoelens* van allerlei aard, christelijke theevondjes en partijen, christelijke tooneelvoeringen, christelijke muziekfeesten, christelijke verenigingen — ja, misschien komen wij nog tot christelijke bals, christelijke theedansjes, en wat al niet!

Methodistisch wordt ook meer en meer de *manier van werken*, zelfs in samenkomsten, die door namen der Kerk geleid, of ten minste bezocht en met sympathie beoordeeld worden. Het groote doel is *inward* te maken, en wel een snellen, overvloedigen, door het gevoel overheerschten indruk op zooveel mogelijk, zodat men op spoedige en groote resultaten wilken kan: besteden gevoelens, vermenigvuldigen geest, *afwisselend* en *pijntig* mogelijk! Kinderkerken, zondagscholen, met allerlei *feesten*, en *zang* diensten, opwekkingen met *schandelijkheden* en *halloelujah* geroept, christelijke kramjes en *gevoelens* van allerlei aard, christelijke theevondjes en partijen, christelijke tooneelvoeringen, christelijke muziekfeesten, christelijke verenigingen — ja, misschien komen wij nog tot christelijke bals, christelijke theedansjes, en wat al niet!

Methodistisch wordt ook meer en meer de *manier van werken*, zelfs in samenkomsten, die door namen der Kerk geleid, of ten minste bezocht en met sympathie beoordeeld worden. Het groote doel is *inward* te maken, en wel een snellen, overvloedigen, door het gevoel overheerschten indruk op zooveel mogelijk, zodat men op spoedige en groote resultaten wilken kan: besteden gevoelens, vermenigvuldigen geest, *afwisselend* en *pijntig* mogelijk! Kinderkerken, zondagscholen, met allerlei *feesten*, en *zang* diensten, opwekkingen met *schandelijkheden* en *halloelujah* geroept, christelijke kramjes en *gevoelens* van allerlei aard, christelijke theevondjes en partijen, christelijke tooneelvoeringen, christelijke muziekfeesten, christelijke verenigingen — ja, misschien komen wij nog tot christelijke bals, christelijke theedansjes, en wat al niet!

Zeer weinig weten onze moderne christelijke drijvers van de *verrijking* en *menich*. Als een bakermiddele wordt door hen hun medemenschen behandeld, beperkt, verouderd en vertoet: al zijn behoeften, ook die welke hij volstrekt niet heeft, worden hem, medegedeeld, voor hem opgewekt, hem wordt wijs gemaakt, dat hij ze heeft, en dan zijn ze al bevredigd, eer hij het weet, en is de honger geëind, dien hij niet eens had! Wat zijn er niet een vrije *aanbidders*, en vooral *verzoeken*, die zich aan de armen opdringen en opdwingen, en dan weer eens een enkele van zijn recht gebruik maken, en dat opgedrongen helpen, de den wil, dat en wat over den goddeloos en verstoeken zonder respect! En nog veel meer is bij de moderne christelijke *stelen* *verzoeken* het geval. De Heere zegt: geef, zoo lemend u iets *verlangt*. Hoeveel geven, ook geestelijke gaven, uitgevraagd, ja terwijl men begeert een van verschoond te blijven?

Weet men dan niets meer daarvan, dat de behoefte des nieuwen menschen, evenveel als het kind in den moederschoot, een proces is, dat zijnen tijd hebben moet? Niets meer daarvan, dat zonder nachter, klare kennis en zonder een heilige, welbewust, ernstig besluit geen gezond geestelijk leven tot stand kan komen? Kan men dan niet meer *wachten*, en aan het werk van Gods Geest en Woord iets toevertrouwen? Wil men waarlijk, gelijk men dat de menschen doet, nu ook den grooten, heiligen God *dwingen*? Heeft men Markus 1: 35 gehoord en al vergeten? Wil men de vrucht, het volle koren dan reeds hebben nog eer het zaad in de aarde, in het binneste wezen van den menschen is gevallen, wortel verkragen, en zijn stillen, ernstigen arbeid begonnen heeft?

Gewis, daar zijn ook in onzen tijd heel wat looms, doodlijke menschen, die ook wel eens christelijk door elkaar geschud worden worden. En daar zijn ook wel geestelijken, die verzuimden, zoo voor al wat geestelijk is afgestorven massa's, dat het gebruik van *essieuze* middelen om zo eens aan te pakken, gerechtsvaardig kan heeten. Maar — men verwijsse toch niet met de *zaak* *elken* wat eens een enkele maal een *voorvloed* *den* *dienst* kan doen! Men nake toch ook *zijn* *recht*, wat als *ontvendering* geoorloofd wezen kan! En *niets* *ge* *men* *verder* *dan* *de* *grenzen* *door* *God* *in* *zijn* *Woord* *verzet* *nooit* *vergete* *men* *ook* *de* *hoofdzak* *de* *eigenlijke* *crisis*, de groote verandering in een menschenhart, de innerlijke keuze voor God en den Heere Jezus, Aan geen kunstmatig en met geweld te weeg gebrachte zijn. Heeft Jezus Christus ooit op *Methodistische* wijze, of naar de manieren van het *Heiligher* gearbeid?

Ook buiten dese schets is er in dit schoone geschrift zooveel waars en gezonds, dat geheel strookt met wat ook de *Lerant* beoogt, da

we Dr. Gunning niet dankbaar genoeg kunnen zijn voor zijn uitnemende vertaling.
Wel toch komen er ook enkele uitdrukkingen in voor, die ons stooten, maar over het algemeen, wenschen we ten zeerste dat dit geschrift ook in onze kringen veel gelezen worde.
Het kan ten zegen zijn.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Mit verkorting uit het Kerkblad van 28 Oct.)

Kort verslag van de vergadering der Deputaten voor de Algemeene Kas van Emer. Predikanten en Pred. Weduwen en Weezen, gehouden te Utrecht 19 Oct. j.l.

Nadat de vergadering met gebed door Ds. C. S. Boss geopend is, worden de notulen der laatste gehouden vergadering gelezen en goedgekeurd.

Door de vereniging der Gereformeerde kerken is ook in de wijze, waarop men tot nu toe werkzaam was, enige verandering gekomen.

Door de generale Synode is in deze zaak het volgende bepaald: »Bij het emiteeren van Dienaren des Woords en het verzorgen van hunne weduwen en weezen, zal in de eerste plaats de plaatselijke kerken, in welke zij het laatst dienden, te zorgen hebben.

»Voor zoover door deze kerk hierin zelf niet genoegzaam kan voorzien, wordt het ontbrekende aangevuld uit de Algemeene Kas, die onder beheer staat van de Algemeene Deputaten *ad hoc*, van welke door elke Provinciale Synode, als daartoe door de Generale Synode, gemachtigd één benoemd wordt.

Voor de eerste maal zijn deze broeders thans vergaderd om de werkzaamheden te regelen.

Na gehouden stemming neemt het nieuw gekozen moderamen zitting: Ds. A. van der Sluis als Voorzitter, Ds. C. S. Boss als Secretaris en G. J. Rutgers als Penningmeester.

Meer dan één der broeders sprak zijn smart uit, dat deze zaak nog zoo weinig leefde in het hart van ons volk, en de dure roeping, die Gods Woord en de aangenomen Kerkenorde op de kerken legt, nog zoo weinig werd verstaan. Hoe luttel zijn de sommen, die tot hertoe uitgekeerd werden. Met droefheid in het hart leest men de brieven van broeders en zusters, die klagen, dat zij er niet komen kunnen, en in bange zorgen hunne dagen doorbrengen.

Hoe kan er een rijke zegen van de bediening des Woords uitgaan, indien de kerken deze zonde laten voortwoekeren, en ook in dit opzicht niet wederkeeren tot de wet en het getuigenis. Men heeft wel eens gezegd: dat luiden der alarmklok is niet eervol voor onze gemeenten; daarom, zijwij daarvoor in het openbaar, compromitter onze kerken niet, enz. Maar broeders 200 mag en 200 kan het niet langer. Wij zullen de alarmklok luiden 200 lang en 200 hard, dat de slapenden wakker worden, en onder den zegen des Heeren, en door de werking des Heiligen Geestes, hunne roeping bewust worden, en — betrachten. Tot hertoe was het de vraag: wat kunnen wij geven, wat is er in kas? Het moet thans worden: wat is er noodig, en wat moet dienengevolge gegeven worden.

Laten daarom alle kerken, zoowel A als B, zoowel B als A, zich in de mogendheid des Heeren openmaken om dit *zavel* weg te nemen. Wij vertrouwen, dat de zoo gezegende vereniging ook hierin gunstig zal werken. Ook op dit gebied moet de reformatie doordringen. Zij onze stem geen stem eens roependen in het woeste, maar zendt geregeld vele collecten en gaven aan de broeders, die in elke provincie daarom zijn benoemd. De penningmeester ontvangt de collecten niet; daardoor ontstaat verwarring, en deze broeder zou zich genoodzaakt zien ze terug te zenden. Elke provincie heeft haren eigen deputaat, die de collecten ontvangt, terwijl de penningmeester aan het einde van het kwartaal, ze in het *Kerkblad* opgeeft en verantwoordt. De collecten moeten derhalve gezonden worden door de kerken.

In Friesland aan br. G. J. Rutgers te Schrans, Leeuwarden;

In Groningen aan br. M. Dekker te Warffum; in Drente aan br. H. Brink te Beilen;

In Overijssel aan Ds. J. J. Kuiper te Den Ham bij Ommer;

In Gelderland aan Ds. B. de Jong te Velp; in Utrecht aan Dr. Van Goor te Bunschoten;

In N.-Holland aan Ds. A. v. d. Sluis te Enkhuizen;

In Z.-Holland aan br. W. Vetten te Dorrecht;

In Zeeland aan br. B. M. de Boer te Goes; in N.-Brabant aan Ds. C. S. Boss te Vrijhoeven-Capelle.

De steun, tot hertoe door Jongelings- en Jongedochters-verenigingen ons geboden, zal bij den voortdurend ons welkom zijn; wij stellen dien steun zeer op prijs. Bijzondere giften, en vooral ligaten zullen wij geenszins vermaiden. Wij roepen allen toe; wilt ons ook hierdoor verkwikken in den Heere!

Uw dienaar, br. in Chr., C. S. Boss, Secretaris.

Vrijhoeven-Capelle.

De vergadering voor Israël te Maassiluis.

De Deputaten der Geref. kerken voor de Zending onder Israël deelen omtrent bovenomende vergadering verder nog het volgende mede:

Met eenjarige stemmen is besloten om een Zondagschool, die soms door 30-40 Joodsche kinderen wordt bezocht, ook thans financieel weer te steunen, gelijk wij dit ten vorigen jare hebben mogen doen. Immers is het een zeldzaam voorrecht, dat kinderen van Joodsche ouders elken Rustdag van den Heere Jezus zingen, en zij er getuige van zijn, dat zij in den naam van den Heere Jezus aan den Vader aller barmhartigheid worden opgedragen.

Ook een andere subsidie hebben we voor dit jaar weer mogen verleenen, nl. aan de stichting van wijlen Dr. Franz Delitzsch, het Seminarie ter opleiding van zending-leeraren onder Israël. Reeds onderscheidene broeders zijn van daar uitgegaan, die o.a. in het Oosten van Europa, aanvankelijk met rijken zegen werkzaam zijn.

Verslag van de vergadering der Gereformeerde Kerken in de Classis Arnhem 5 Oct. 1892 te Arnhem.

Uit het verslag van de commissie voor de lastbrieven bleek, dat 20 kerken wettig terugveroordeeld waren. De kerk van Twello was zeer tot leedwezen en smart der Classis nog altoos weigerachtig om mee te gaan met de vereenigde kerken. Nadat het moderamen

geformeerd was door de benoeming van Ds. v. d. Zande tot assessor en Ds. Elisma tot scriba, leest de praeses o. a. een ingekomen stuk van de classis Utrecht dd. 16 Sept. 1892, mededeelende, dat hij haar op 7 Sept. l. een aanklacht is ingediend tegen den Wel-Er. Zeer-Ge. Heer Ds. F. P. L. C. v. Lingen, etaritus-predikant te Zetten, wegens overtreding van art. 15 D. K. Ook geschiedt nog voorlezing van een schrijven, door genoemden broeder zelve gezonden. Naar aanleiding van deze beide stukken en nadat de kerkraad van Nijmegen gehoord was, onder wiens opzicht en tucht Ds. van Lingen stond sedert zijn overgang tot de vroegere Chr. Geref. Kerk, wordt eenstemmig de volgende resolutie aangenomen.

»De Vergadering der Gereformeerde Kerken in de Classis Arnhem, wettig saamgekomen op Woensdag 5 Oct. 1892, gehoord den inhoud van het schrijven der Classis Utrecht d.d. 16 Sept. l. en bekend met soortgelijke handelingen van Ds. F. P. L. C. v. Lingen als in den voormelden brief vermeld staan, en die door hem gedaan zijn in andere Gereformeerde kerken binnen en buiten deze Classis bevreemd het zeer, dat Ds. F. P. L. C. v. Lingen niet gehoord heeft naar de broederlijke raadgeving, hem gegeven, zoo in publieke geschriften als in private correspondentie en ontmoeting: met name naar het woord, dat de kerkraad der Gereformeerde Kerk van Nijmegen tot hem gericht heeft; wensch van heeler harte, dat deze dwalende broeder nog moge wederkeren van de verkeerdheid zijns wegs en ophoude in de bediening des Woords en der Sacramenten op te treden tegenover de Gereformeerde Kerken in Nederland en niet voortga scheuring te weeg te brengen in den kring der kerken die nu te saam vereenigd zijn, benoemt drie deputaten, om met hem nogmaals over deze zaak te spreken in den geest der liefde, doch niet zich gedrongen naar eisch van Gods Woord en de Kerkenorde der Gereformeerde Kerken te verklaren, dat br. v. Lingen voorloopig niet langer het recht bezit om in de Gereformeerde Kerken het Woord en de Sacramenten te bedienen, en acte nemende van de mededeeling van br. v. Lingen, dat hij zich niet meer beschouwt in kerkelijke gemeenschap te staan met de Gereformeerde Kerk van Nijmegen en de Gereformeerde Classis Arnhem, ook harerzijds den toegang tot het H. Avondmaal voor hem sluit.

Tot Deputaten in deze zaak werden benoemd Ds. v. d. Zande, Dr. Breukelaar en ouderling Roelants.

Hierop komt aan de orde een acte van ineenstemming van de Geref. Kerken van Nijmegen, benevens een bezwaarschrift, dat door 9 leden der kerken tegen die acte was ingezonden. De Classis heeft een voorloopige goedkeuring aan die acte, doch besluit om 5 deputaten te benoemen met last tot nader onderzoek, en zoo alles in orde bevonden wordt, die goedkeuring definitief te bekrachtigen.

Kort verslag van de vergadering der Classis Axel, gehouden te Terneuzen den 13den October 1892.

Het moderamen bestaat uit: Ds. L. Bouma, praeses; Ds. W. A. Vrolijk Jr., scriba; Ds. A. v. d. Linden en F. W. J. Wolf, assessoren.

Na afloop van het examen werd met algemeene stemmen besloten om den heer A. H. v. Minnen tot de Bediening des Woords en der Sacramenten toe te laten.

Vervolgens werden de ingekomen stukken behandeld en de rapporten gelezen en besproken.

Voorstellen: Axel B had voorgesteld: »De Classis besluit in het voor- en najaar den bidden dankdag te houden op den dag, die vroeger in Zeeland hiervoor afgesonderd werd.

Na ernstige bespreking wordt naar aanleiding van dit voorstel besloten, dat de kerken te Axel en Zaamslag den eersten Woensdag in November en den tweeden Woensdag in Maart, dank- en biddag zullen houden, terwijl de overige kerken der Classis voorloopig zullen worden vrij gelaten een anderen dag daartoe vast te stellen.

Vergadering van de Classis Rotterdam 18 en 19 October 1892, te Rotterdam, Kerkraadsgebouw Ammanstraat.

Bij stemming wordt tot praeses gekozen Ds. Van Veele, terwijl bepaald wordt, dat telkens de vorige praeses assessor zal zijn, ditmaal dus Ds. Douma. Tot scriba wordt gekozen Ds. Biesterveld, tot adjunct scriba Ds. Sieders.

Wordt besloten aan te vragen met het examen van br. Drost, beroepen predikant te Vlaardingen.

Na examen en deliberatie wordt besloten br. Drost tot de bediening des Woords en der Sacramenten toe te laten.

Woensdag 19 October ten 10 ure werd de vergadering heropend. Als nu wordt aangevangen met het peremptoir-examen van br. D. Tom, beroepen predikant te Charlois.

De uitslag is, dat br. Tom met vrijmoedigheid wordt toegelaten. Aan een broeder, die zich voor het onderzoek van oefenaar aanbood, zal gemeld worden, dat op een volgende vergadering deze vraag meer principieel zal worden besproken. Het beroep van br. Drost naar de kerk van Vlaardingen (B) wordt geapprobeerd.

Deputaten voor de Zending.

De Scriba der Deputaten voor de Zending verzoekt het volgende voorstel nog in het *Kerkblad* op te nemen, dat door de l.l. gehouden vergadering van Deputaten met algemeene stemmen is aangenomen.

»Het schema in het verslag van Ds. Lion Cachet (van Deputaten der voorl. Synode) in hoofdzak aannemen; dat zij die bewaar hadden tegen het vernietigen van bovengenoemde kerken, die diensten, daarvan vrij zouden gesteld worden. Een tegen pettie is aan hetzelfde lichaam gezonden door 1000 personen ondertekend, waarin verzoekt wordt, dat die onderwijzers, welke bezwaar hebben om de functien van voorlezer en voorzanger uit te oefenen, verplicht zullen zijn op hun eigen kosten een plaatsveranger te stellen. In den Grooten Raad sprak de leider der liberale meerderheid van gunst der onderwijzers, zich beroepende op de bepaling in de constitutie der Zwitsersche republiek, volgens welke niemand gedwongen wordt aan een godsdienstige handeling uit te oefenen, gelijk ook in de wet van het kanton Waadland, eene bepaling is opgenomen, volgens welke de onderwijzer op zijn verlangen ontslagen worden kan van de verplichting om Bijbelsch onderwijs te geven. Het hoofd van het departement van onderwijs en eeredienst sloot zich bij die beschouwingen aan. De leider der minderheid betoonde, dat niemand gedwongen wordt om onderwijzer te worden, dat echter een iegelijde die een ambt bekleedt, verplicht is om alles te doen wat daaraan verbonden is. De beide petitiën werden daarna aan eene advieserende commissie ter hand gesteld.

Red.

Buitenland.

Engeland. Het church-congres.

Een protest tegen Ritualisme en Paapsche manieren.

Iemand, die van uit Frankrijk Folkestone bezocht, terwijl het church-congres aldaar gehouden werd, deelt mede, dat in de diocese Kent, waartoe Folkestone behoort, niet minder dan 200 geestelijken te vinden zijn, die de Ritualistische strooming volgen. In Folkestone zijn van de 7 Anglicaansche kerken 3 Ritualistisch. De hoofdkerk der Anglicanen geldt geheel op een Roomsch bedehuis. Men vindt er het beeld van Maria en het kindeke Jezus;

de glasruiten en de muren zijn overdekt met de portretten van heiligen, bisschoppen en monniken. Het hoofdaltaar is met bloemen versierd, terwijl er vele kaarsen op branden. Men buigt zich voor de hostie (kast) neder, en terwijl de wierook brandt, zingt men van het uitverkoren vat, vol van genade en van de gezegende heilige maagd. De moedermaagd heeft hier hare kapel. Men vindt er een lijst van personen, die aan de voorbode der vergaderde menigte worden aanbevolen, achter tien namen vindt men aangekend »departed», dat te kennen geeft, dat die personen reeds overleden zijn. Het is dus duidelijk dat men gebeden voor afgestorvenen doen zal! Als men tot den predikant die kerk zegt: »Gij zijt op weg naar Rome,» antwoordt hij met een glimlach: »Neem, wij keeren eenvoudig terug tot de Katholiek Anglicaansche kerk van de eerste eeuwen.» Alle Ritualisten beweren steeds dat zij Rome niet in de hand werken, en toch is het zeker, dat de Roomsche kerk van Folkestone is vermeerdert door menschen die zich van de Anglicaansche kerk losmaakten. De Roomschen hebben in Folkestone, een stad met 27,000 inwoners, tot hertoe slechts één kerkgebouw, en het schijnt dat Rome onder het volk geen aanhang vinden kan; immers behooren de kleine burgers, die de werklieden of tot de Baptisten of tot de Wesleyanen of tot de Congregationalisten, of zij hebben zich aangesloten bij het leger des heils of behooren tot de »Bijbel-Christenen».

Opmerkelijk is het dat de verhouding tusschen de Nonconformisten en de Episcopalen zeer vriendschappelijk is. De predikanten der niet-Episcopale gemeente, hebben hunne gemeentelieden, die daartoe in staat zijn, opgewekt om gastvrijheid aan de leden van het Church-congres te betoonen, en op den dag van de opening van het congres gingen zij den voorzitter, den aartsbischop van Canterbury begroeten, om hem toe te wenschen dat de vergadering winst zou opleveren voor Gods Koninkrijk.

Er bestaat in Folkestone ook een vrije Anglicaansche kerk, de Immanuel-kerk genoemd. Deze gemeente heeft ten doel voortdurend tegen het Ritualisme te protesteeren, en zij wil den Episcopalen een eeredienst bieden die vrij is van den Roomschen murresem.

B